

Батанов О.В.

д.ю.н., старший науковий співробітник, доцент,
старший науковий співробітник Інституту держави і
права ім. В. М. Корецького НАН України

МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

У статті висвітлюються актуальні проблеми становлення муніципального права та його інститутів з точки зору різних типів праворозуміння. Показаний діалектичний взаємозв'язок між відповідними типами праворозуміння та основними концепціями про походження місцевого самоврядування.

В статье освещаются актуальные проблемы становления муниципального права и его институтов с точки зрения разных типов правопонимания. Показана диалектическая взаимосвязь между соответствующими типами правопонимания и основными концепциями о происхождении местного самоуправления.

The article actual problem of municipal law and its institutions in terms of different types of law understanding is analyzed. The dialectical connection of between the types of law understanding and basic concepts about the origin of the local government is shown.

Постановка проблеми. Усвідомлення сучасними вітчизняними правознавцями значущості питань праворозуміння стало наслідком інтенсивних спроб пошуку варіантів розв'язання проблеми. Поява численних концепцій розуміння права показало, що основні зусилля вчених, як правило, зосереджені на виявленні сутнісних ознак права. Їх теоретична значущість полягає в можливості визначення природи права, генезису його різних історичних типів, а також у здатності чітко і зрозуміло диференціювати право та неправові регулятори суспільних відносин. Крім цього питання праворозуміння нерозривно пов'язане з елементами системи права і не може бути розглянуто окремо від них.

Виходячи з цього, логічним і закономірним є висновок, що науково-правова категорія праворозуміння володіє не тільки теоретичною, але й прикладної цінністю, тому що безпосередньо впливає на формування і розвиток таких елементів системи права як правова норма, правовий інститут і галузь права. Водночас, наукові знання, отримані в процесі вивчення складової частини системи права можуть бути інтерпретовані і на всю систему права загалом. У цьому плані, доволі ілюстративною є проблема муніципального праворозуміння.

Але, якщо у теоретичному плані плюралізм думок з питань праворозуміння слід визнати прийнятним або навіть необхідним, то у прикладному значенні неоднозначними. Подекуди протилежні думки з питання розуміння права мають більш негативне, ніж позитивне значення, особливо у випадку їх одночасного втілення у практиці законотворення. Приклад муніципального права та місцевого самоврядування є тому

вагомим підтвердженням. Адже проблематика муніципального праворозуміння напряду пов'язана із процесами виникнення, становлення та реалізації у муніципальному будівництві відповідних соціальних ідей та наукових теорій (концепцій) про походження місцевого самоврядування.

У цьому плані ідея місцевого самоврядування виконує особливі пізнавальні функції. Вона дає первинні знання про місцеве самоврядування, відображає те істотне, що притаманне цьому інституту в різні конкретно-історичні періоди, є характерним та особливим для країн, які його визнають. Тобто в ідеях віддзеркалюються загальні та особливі елементи будь-якої моделі місцевого самоврядування в їх динаміці. Саме в еволюційному аспекті – через генезис сутнісних властивостей муніципальної влади, взаємопов'язаність змін у її природі залежно від процесів диференціації та інтеграції, а також історично сформованої організації суспільства можна оптимально концептуалізувати місцеве самоврядування та сформулювати цілісну теорію сучасного муніципального права.

У свою чергу, результати дослідження співвідношення теорій місцевого самоврядування і конституційних положень про місцеве самоврядування вказують на вплив різних теорій місцевого самоврядування на вибір способів правового регулювання суспільних відносин у сфері місцевого самоврядування, а також на формування переліку та змісту принципів місцевого самоврядування [8, с. 14].

Коли ми говоримо про місцеве самоврядування як про конкретно-історичне, політико-правове та соціально-культурне явище, то маємо пам'ятати, що, як і будь-яке інше правове явище, воно постійно піддавалося еволюції. В кожному епоху, в будь-якій країні місцеве самоврядування пройшло свій особливий шлях становлення і розвитку, що відрізнявся чималою своєрідністю. В суспільному житті спостерігалось протиборство територіальних громад та центральних органів влади. Тому абсолютно зрозуміло, що змінювалися уявлення про сутність та зміст місцевого самоврядування, природу взаємовідносин державної влади та влади на місцях, про зміну прийомів і методів управління державними та громадськими справами. В зв'язку з цим, можливості застосування будь-якої теорії місцевого самоврядування в кожній країні завжди залежать від багатьох причин історичного та національного характеру, а також від загальної спрямованості політичної системи суспільства. Звідси випливає висновок, що відмінності муніципально-правових теорій завжди мають не умоглядні, а дієві, управлінські підвалини. Так, проведення будь-якої реформи місцевого самоврядування вимагає вибору однієї із теорій в якості своєї концептуальної основи. Цей вибір завжди носить світоглядний характер, що підтверджується всією історією становлення місцевого самоврядування в різних країнах світу.

Ступінь наукової розробки теми. У цілому в історії політико-правової думки сформувалося розуміння місцевого самоврядування як історично обумовленої й інституціоналізованої форми самоорганізації

територіальної громади. По суті, ця форма є формою віддзеркалення взаємовідносин між державою та громадянським суспільством у правовому просторі. Найбільше значення у сучасних теоретико-правових концепціях місцевого самоврядування займає його трактування як процесу інституціоналізації територіальної громади. Інституціоналізація трактується як процес формування комплексу норм, які закріплюють особливості кожного конкретного типу, виду, підвиду місцевих співтовариств та територіальних колективів, що дозволяє виявити критерії їх розмежування, тенденції розвитку, а також зміст їх функціональних особливостей. У громадянському суспільстві соціальні процеси структуруються та відтворюють себе у формах соціальних інститутів, які діють відповідно до нормам права або всупереч ним, але у будь-якому випадку співвіднесених з цими нормами.

Згідно логіки класичних філософсько-правових концепцій (Дж. Локк, І. Кант, Г. В. Ф. Гегель), частина визначальних природних прав залишається невід'ємним надбанням особи, частина передається державі, але лише опосередковано – через структури громадянського суспільства. Тому саме громадянське суспільство є простором генезису права та правових відносин. Держава, яка визнає громадянське суспільство може бути тільки правовою. Правовий характер соціальних відносин, включаючи відносини громадянина, суспільства та держави, є головною ознакою громадянського суспільства. Таким чином, тільки співвіднесеність із правом дозволяє говорити про соціальні інститути як інститути саме громадянського суспільства, які відповідають його необхідним ознакам.

В умовах правової держави право виступає головною підвалиною інституціоналізації самоврядування територіальних громад. Зміна соціальних умов відтворення інституціональних форм місцевого самоврядування вимагає постійної корекції правової політики. Це стає особливо актуальним у наш час, коли значна частина правознавців та філософів права пов'язує перспективи інституціоналізації соціальних процесів світу, що глобалізується, саме з розвитком форм місцевого самоврядування (Ю. Хабермас, А. Макінтайр та ін.).

Викладення основного матеріалу. Характерною рисою сучасності стає розпад звичних форм соціальної та культурної цілісності, нарощування відцентрових тенденцій. Усе помітніше проступають контури нової конструкції світового порядку, основні ознаки якої – нестабільність, розмитість, мозаїчність. У зв'язку з цим кожний регіон, кожна країна вимушені переосмислювати себе, своє місце у світі, шукати нові форми і способи колективної й індивідуальної ідентичності. І тут значна доля відповідальності покладається на інститути місцевого самоврядування, які можуть оперативнo відреагувати на ці зміни та стати дієвими факторами стабілізації суспільних відносин у процесі нарощування відцентрових тенденцій.

Місцеве самоврядування може виступати вираженням принципової культурної різноманітності, яка існує як у світовому масштабі, так і на регіональному і локальному рівнях. Воно стає найбільш демократичною відповіддю на виклики глобалізації, таким інститутом, що заявляє про необхідність поваги до особливого, унікального, неповторного. У Західній Європі у даний час спостерігається загальна тенденція у реформуванні місцевого самоврядування – це його розвиток і деконцентрація, тобто послаблення контролю на місцях, який здійснюється представниками центральної влади. Усе це вимагає пристосування органів місцевого самоврядування та держави в цілому до реалій, що змінюються на наших очах, що, у свою чергу, вимагає переосмислення феномену самоврядування та самоорганізації в цілому, його завдань, функцій, місця та ролі у процесах модернізації державності та формування громадянського суспільства тощо.

У процесі становлення та розвитку муніципальної науки сформувалася низка наукових теорій (концепцій) про походження місцевого самоврядування, які по-різному тлумачать сутність цього інституту, особливості його взаємовідносин з державою.

Так, одна група вчених виходить з концептуального розуміння влади місцевого самоврядування виключно як різновиду (форми, рівня) державної влади або державного управління. Дана позиція знайшла своїх прихильників як у зарубіжній юридичній науці, так і серед вітчизняних вчених [2–5; 11; 15; 17].

На наш погляд, виникнення концептуального орієнтиру на державний характер природи місцевого самоврядування та його органів, їх завдань та функцій є методологічною рефлексією на ідеї про державу як найбільш сильний і центральний інститут політичної системи суспільства, а також про те, що ті чи інші самоврядні якості місцевої влади можуть рельєфно проявлятися виключно у ході їх зіставлення, зіткнення із державною владою. За цією логікою самоврядування, самоуправління, самодіяльність та інші прояви самостійності можуть виникнути виключно у випадку наявності іншої сторони владовідносин – держави, яка й може дозволити, встановити або спродукувати таку самостійність. По суті, це відносини за схемою «людина – держава – влада – свобода», в основі якої принцип оптимального поєднання автономії особи та управлінсько-колективістських начал у взаємовідносинах громадян із суспільством, державою та владою стає можливим тільки як забезпечення негативної свободи – «свободи від ...» будь-кого чи будь-чого, зокрема держави.

Як зазначає Т. Г. Голубева, у даному випадку ми маємо приклад концептуального заперечення права більшості громадян будь-якої держави на, так звані «публічні», інтереси, відмінні від державних. В рамках цього підходу до місцевого самоврядування інтереси держави завжди ставляться вище за інтереси громадян, в тому числі в питаннях дотримання наданих їм Конституцією прав. В результаті необхідно вести мову про перетворення фундаментальних демократичних інститутів в їх імітаційні аналогії. В таких

аналогах збережено форму, але під прикриттям гасла про особливості національного розвитку нівельовано політичний зміст [7, с. 23].

Ми не заперечуємо, а навпаки глибоко переконані у тому, що метою взаємовідносин державної влади та місцевого самоврядування має стати розвиток демократичних принципів організації та здійснення місцевого самоврядування в інтересах як держави, так і територіальних громад. Але за державницької концептуалізації природи місцевого самоврядування, як правило, муніципальна влада пов'язується тільки з функціональним аспектом: функції та повноваження надані державою, виконує чи не виконує місцеве самоврядування державні повноваження, водночас як для розкриття природи цього явища, необхідне виявлення сутнісних, іманентних, субстанціональних характеристик феномена муніципальної влади, в якості яких виступають поняття «воля» та «вплив». Саме визнання того факту, що у більшості громадян будь-якої держави є особливі, так звані «публічні», інтереси, відмінні від державних, дозволяє виникнути та сформуватися такому соціально-політичному феномену, як місцеве самоврядування.

Тобто, апологети державницького напрямку у муніципальній науці по суті акцентують увагу на похідному, вторинному, октройованому державою характері самоврядної влади, спираючись переважною мірою на нормативістські концепції права. Місцеве самоврядування за цією теорією є видом державної влади, її продовженням на місцевому рівні. Тому, якщо стати на позиції державної теорії місцевого самоврядування, дискусія щодо існування муніципальної влади як самостійного виду публічної влади, її специфічних завдань та функцій, втрачає будь-який сенс, а статус муніципального права фактично зводиться до системи законодавства про місцеве самоврядування.

Показовою у цьому плані є позиція російського вченого В. О. Баранчикова, який, відстоюючи державно-правову природу місцевого самоврядування, доводить, що муніципальне право – це комплексна галузь законодавства, яка включає в себе норми та інститути різних галузей публічного та приватного права. Воно, на його думку, не може бути галуззю права, оскільки не має єдиного предмету та єдиного методу правового регулювання та включає в себе багаточисленні норми різних галузей публічного та приватного права [3, с. 13].

Інша група теоретиків сучасного муніципалізму займає компромісну позицію: ними визнається подвійна природа влади місцевого самоврядування та його органів. В результаті аналізу природи місцевої влади дані автори роблять висновок про те, що у ній одночасно поєднуються дві засади: громадівська та державна [9–10; 14]. Прихильники цієї концепції, розмірковуючи про ознаки місцевого самоврядування, його відмінності від державної влади та основні функції, доводять, що державні та самоврядні начала знаходяться у площині єдиного поля публічної влади, зміни відбуваються в інтересах децентралізації управління та підвищення

його ефективності. Відмінності, головним чином, полягають у виборі засобів реалізації цих цілей.

Системний аналіз висловлених у сучасній науці позицій прихильників дуалістичної точки зору щодо правової природи муніципальної влади, дозволяє зробити висновок, за якого синтез державного та громадського у самоврядуванні – дуже важливий для суспільства. За допомогою єдності цих двох засад вирішуються найважливіші громадсько-державні завдання: виключається роздвоєння влади, яке веде до політичної нестабільності та послаблення держави та інститутів, які складають її; утворюються можливості для більшої частини людей – участь в управлінні справами суспільства та держави, що підвищує культурно-правовий рівень громадян та виховує у них відчуття поваги до законів; ліквідується розрив між суспільством та державою; досягається єдина мета – збереження та зміцнення суспільства і держави за наявності демократичних інститутів; держава більшою мірою входить у курс місцевих справ та приймає відповідні рішення, сутність яких узгоджується з інтересами людей; породжується спільний інтерес для громадян та державних органів, сутність якого полягає у будівництві життя, гідного кожної людини та суспільства у цілому; управління суспільством на основі узгоджених дій перетворюється на єдиний процес творення.

Слід зазначити, що реалізація цих концептуальних положень можлива лише у демократичній та соціально орієнтованій державі, яка здійснює чітку та стабільну внутрішню, у тому числі й муніципальну, політику, та яка створює мотивацію та стимули для розвитку ініціативи людей. У протилежному випадку, держава, як набагато «сильніший» суб'єкт публічних владовідносин, завжди (коли їй це вигідно) може повернутися до централізованої форми управління. Тому, в умовах нестабільного або перехідного політичного режиму дуалістична модель місцевого самоврядування не є стабільною. Вона схильна до перманентних змін або у напрямі адміністративної, або у напрямі децентралізованої моделі, перша з яких характеризується прямим підпорядкуванням органів місцевого самоврядування органам державної влади. Вона завжди знаходиться під загрозою повної «вбудованості» місцевого самоврядування до системи органів державної влади, а через це – його перетворення на місцеве управління.

Доктринальну вразливість дуалістичного муніципального праворозуміння яскраво ілюструє позиція О. М. Демент'єва, який доводить, що в сучасних умовах теорія дуалізму місцевого самоврядування може розглядатися лише як одна з робочих гіпотез, що претендує на статус «синтетичної» теорії місцевого самоврядування. Він вважає, що головне внутрішнє логічне протиріччя, яке не може бути подолане у запропонованих в літературі сучасних варіантах дуалістичної теорії, полягає в тому, що і в конституційно-правовій доктрині, і в конституційно-правових приписах не можуть одночасно співіснувати імперативні вимоги

формування одного з рівнів публічної влади – місцевого самоврядування в силу конституційних право положень і диспозитивні умови реалізації населенням на свій розсуд природного та невідчужуваного права на місцеве самоврядування. У своїй докторській дисертації він пропонує концептуальні положення теорії дуалізму місцевого самоврядування в авторській інтерпретації, що усувають цю суперечність. На думку О. М. Демент'єва, теорія дуалізму місцевого самоврядування повинна ґрунтуватися на державній теорії, що відображає виборність і періодичну змінюваність місцевої влади, підзаконний характер інституту місцевого самоврядування, як одного з рівнів публічної влади. Елементи інших теорій можуть і повинні враховуватися в практиці здійснення місцевого самоврядування виключно тоді, коли вони не суперечать основним положенням державної теорії [8, с. 25].

Представники третьої концепції, прихильником якої є автор цієї публікації, категорично заперечують державну природу влади територіальних громад, розглядаючи місцеве самоврядування як самостійний вид публічної влади [1; 6; 12; 13].

«Візитною картою» прихильників підходу, які виходять з концептуального визнання місцевого самоврядування як різновиду влади народу, тобто муніципальної влади, яка є публічною, та не є державною за своєю природою, є висновок щодо існування муніципальної та державної влади як самостійних видів публічної влади. Вони виходять з тези про те, що у вічному спорі про природу місцевого самоврядування – державне воно чи громадське – знаходяться, по-перше, кардинальні відмінності у суб'єктному складі цих видів публічної влади; по-друге, різниця у правовій природі місцевого та державного інтересу, а в силу цього – відмінності у об'єктному складі цих влад, та, по-третє, причини тотальної недовіри «верхів» до самоврядування та культивування опозиційності самоврядування до «верхів». Причому, як, наприклад, свідчить діалектика вітчизняного варіанту місцевого самоврядування, опозиційний характер місцевого самоврядування допускається тільки в умовах громадсько-політичного підйому. Вітчизняний досвід є тому яскравим прикладом. В умовах реакції, переходу до мирного зрощення еволюціонуючих суспільних відносин в існуючий державний порядок, місцеве самоврядування як «незалежний» від держави інститут, як правило цілеспрямовано, трансформується державою у різновид державного управління.

Громадівській напрям у муніципальній науці чітко визначив природно-правовий, громадянський та соціально-економічний аспект самоврядування. Він був пов'язаний не тільки із пошуками критерію відмінності владовідносин у сфері місцевого самоврядування від державної влади, а й осмисленням його ролі у процесах становлення громадянського суспільства. Ідеологи відповідних громадівських концепцій вперше вказали на роль інституту місцевого самоврядування у процесі виникнення та розвитку демократичної державності, інституціоналізації громадянського суспільства та реалізації громадянських свобод.

Як свідчить зарубіжний досвід, поважне відношення до громадівського місцевого самоврядування як до цінності у країнах з розвинутою локальною демократією поєднується з раціональним підходом, покликаним забезпечити умови для підтримання активного й ефективного місцевого самоврядування. Актуалізація цього аспекту справи дозволяє говорити про онтологічну й екзистенціальну складову буття місцевих спільнот, пов'язану вже не тільки з визначенням їх ролі у здійсненні управління, але і з організацією сучасних ефективних форм життєдіяльності населення в цілому, виробленням ціннісних орієнтирів, спрямованих не тільки на реалізацію приватних інтересів, але і на збереження і розвиток групових цінностей [13, с. 16].

Означений аспект має важливе теоретико-методологічне значення не тільки у процесі осмислення правової природи муніципальної влади та її функцій, її ролі в механізмі реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина та в цілому осмислення сутності місцевого самоврядування та його місця у демократичному суспільстві, його політичній, економічній, соціальній та інших системах, а й з позиції розуміння муніципального права як самостійної галузі національного права. Ілюстративною у цьому плані є позиція О. М. Харламової, яка доводить, що рух до нової якості процесів правового регулювання місцевого самоврядування безпосередньо пов'язаний із самостійним функціонуванням муніципального права в системі права. Вона зазначає, що позиціонування самостійної ролі муніципального права – не просто суб'єктивний погляд на проблему, але і реально сформована науково-практична потреба. На думку О. М. Харламової, самодостатність ролі муніципального права базується не тільки на відособлених предметі і методах, але і додаткових критеріях, до числа яких входять його ціль, завдання, принципи та функції [16, с. 3–4, 8].

Можна навести й точку зору Р. Б. Булатова. На його думку, досвід, який набуває муніципальна влада у процесі становлення, ставить нові проблеми перед наукою муніципального права, що об'єктивно змінює її вигляд – у напрямку від «самоврядницького» до реального, муніципального. А це, у свою чергу, знімає проблему «подвійного» підходу у дослідженні муніципального простору. Тим самим примножується зміст предмету муніципального права і як науки, і як самостійної галузі в системі права [6].

Нове бачення цілей, завдань, функцій, принципів, предмету та методів муніципального права формується у загальному контексті поглядів на системну організацію національної системи права, що змінюються під впливом різноманітних чинників. Так, муніципальне право формується під впливом різних чинників, які мають системний характер. До їх числа відносяться, зокрема, об'єктивні (економічні, політичні, територіальні, демографічні) та суб'єктивні (доктринальні, правотворчі, правореалізаційні, соціокультурні), внутрішні і зовнішні, загальні та спеціальні, позитивні і негативні тощо. Механізм факторного впливу на

муніципальне право, поряд із загальними закономірностями розвитку, характерними для демократичних держав, відрізняється національно-державною специфікою та особливостями національної муніципальної традиції, що утворює передумови для зміцнення галузевої природи муніципального права.

Висновки. Актуальність муніципального праворозуміння пояснюється наступними обставинами.

По-перше, в усі часи самими складними і заплутаними були та залишаються остаточно не вирішеними і понині проблеми муніципального праворозуміння і користування муніципальними правами. Справа в тому, що досі не визначена першооснова виникнення місцевого самоврядування, не визначено природу його взаємовідносин з державою та, в силу цього, не знайдені основи муніципального праворозуміння.

По-друге, на сучасному етапі муніципальне праворозуміння визначається з позиції правового інституту як одного з елементів методології праворозуміння, включаючи основні типи праворозуміння у світовій та вітчизняній юриспруденції.

По-третє, з'ясування сутності муніципального праворозуміння є передумовою розуміння загальних ознак муніципального права та його місця у системі права.

По-четверте, муніципальне праворозуміння складається з двох компонентів: суб'єкта праворозуміння та об'єкта праворозуміння. Суб'єктом праворозуміння є конкретний громадянин, що володіє мінімальним муніципальним правовим світоглядом або юрист-практик, який має достатній запас знань про право та місцеве самоврядування, здатний застосовувати і тлумачити правові норми, чи вчений-правознавець, що володіє сумою історичних і сучасних знань, здатний до інтерпретації не тільки норм та практики муніципального будівництва, але і принципів муніципального права та місцевого самоврядування, що володіє визначеною методологією муніципально-правового дослідження. Об'єктом муніципального праворозуміння може бути система права конкретного суспільства, муніципальне право як галузь права, інститут муніципального права, окремі муніципально-правові норми і в цілому доктрина муніципалізму.

Використані джерела:

1. Баймуратов М. О. Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та феномен сучасного світового конституціоналізму / М. О. Баймуратов // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 4–5. – С. 38–47.
2. Балытников В. Б. Государственная природа местного самоуправления / В. Б. Балытников // Государственная власть и местное самоуправление. – 1998. – № 1. – С. 56–71.
3. Баранчиков В. А. Правовые проблемы становления и развития местного самоуправления в Российской Федерации: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» / В. А. Баранчиков. – М., 2005. – 47 с.

4. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії : Монографія / В. І. Борденюк. – К. : Парламентське вид-во, 2007. – 576 с.
5. Борденюк В. І. Співвідношення місцевого самоврядування та державного управління: конституційно-правові аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право ; муніципальне право» / В. І. Борденюк. – К., 2009. – 40 с.
6. Булатов Р. Б. Муниципальная власть и проблемы ее реализации в Российской Федерации : конституционно-правовой анализ : дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право ; муниципальное право» / Р. Б. Булатов. – С.-Пб., 2006. – 363 с.
7. Голубева Т. Г. Модернизационный и цивилизационный подходы к местному самоуправлению в политической теории и политической практике : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра полит. наук : спец. 23.00.02 «Политические институты, процессы и технологии (политические науки)» / Т. Г. Голубева. – Ростов-на-Дону, 2010. – 54 с.
8. Дементьев А. Н. Нормативное правовое регулирование местного самоуправления в Российской Федерации : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право ; муниципальное право» / А. Н. Дементьев. – М., 2011. – 51 с.
9. Земсков В. А. Функции государственно-общественной власти : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / В. А. Земсков. – Владимир, 2011. – 26 с.
10. Карабасов С. Ю. Организационные основы местного самоуправления Российской Федерации : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право ; муниципальное право» / С. Ю. Карабасов. – М., 2008. – 22 с.
11. Корнієнко М. І. Якою має бути реформа місцевого самоврядування та його органів / М. І. Корнієнко // Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми : зб. наук. праць членів Товариства конституційного права з нагоди десятої річниці Конституції України, Конституційного Суду України та самого Товариства / [відпов. ред. П. Ф. Мартиненко і В. М. Кампо. – К. : Купріянова, 2007. – С. 207–219.
12. Кравченко В. В. Форми участі неурядових структур у розвитку місцевого самоврядування / В. В. Кравченко // Актуальні проблеми виконання законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації» / М. О. Баймуратов, М. М. Клепацький, В. М. Князев та ін.; [за ред. В. В. Кравченка] / Товариство науковців по сприянню муніципальній реформі. – К. : Атіка, 2003. – 287 с.
13. Макогон Т. И. Местные (муниципальные) сообщества в социально-философском дискурсе о системе местного самоуправления в современной России : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.11 «Социальная философия» / Т. И. Макогон. – Томск, 2009. – 31 с.
14. Пешин Н. Л. Проблемы природы муниципальной власти в аспекте централизации и децентрализации / Н. Л. Пешин // «Централизм, демократия, децентрализация в современном государстве: конституционно-правовые вопросы», междунар. науч. конф. (2005 ; Москва). Международная научная конференция «Централизм, демократия, децентрализация в современном государстве: конституционно-правовые вопросы», 7–9 апр. 2005 г. : [материалы] / под ред. С. А. Авакьяна. – М. : ТК Велби, 2006. – С. 284–297.
15. Усманова Р. М. Местное самоуправление – особая форма децентрализации государственной власти / Р. М. Усманова // «Централизм, демократия,

децентрализи́ация в современном государстве: конституционно-правовые вопросы», междунар. науч. конф. (2005 ; Москва). Международная научная конференция «Централизм, демократия, децентрализи́ация в современном государстве: конституционно-правовые вопросы», 7–9 апр. 2005 г. : [материалы] / под ред. С. А. Авакьяна. – М. : ТК Велби, 2006. – С. 298–301.

16. Харламова Е. Н. Муниципальное право в системе российского права (теоретико-правовое исследование) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / Е. Н. Харламова. – Белгород, 2011. – 22 с.
17. Шаповал В. Сутнісні характеристики місцевого самоврядування / В. Шаповал // Право України. – 2002. – № 3. – С. 48–54.

*Рецензент: д.ю.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України
Баймуратов М.О.*

УДК 342.25 (477:100)

Василькова Є.,

аспірант кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Маріупольського державного університету

ЄВРОПЕЙСЬКА (РАМКОВА) КОНВЕНЦІЯ ПРО ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ОБЩИНАМИ АБО ВЛАСТЯМИ 1980 РОКУ: СПРОБА СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

В статті зроблена спроба системного аналізу Європейської (рамкової) конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 року в контексті її розвитку в Додаткових протоколах до зазначеної конвенції та стосовно реалізації її положень в Україні.

В статье сделана попытка системного анализа Европейской (рамочной) конвенции о трансграничном сотрудничестве между территориальными общинами или властями 1980 года в контексте ее развития в Дополнительных протоколах к указанной конвенции и относительно реализации ее положений в Украине.

In the article the attempt of analysis of the systems of European (scope) convention is done about a transfrontal collaboration between territorial communities or authorities of 1980 in the context of its development in Additional protocols to the noted convention and in relation to realization of its positions in Ukraine.

Постановка проблеми. В умовах інтенсивних процесів європейської міждержавної інтеграції зростає роль та значення міжнародно-правової регламентації місцевого самоврядування, зокрема, його самої великої ланки – регіонів. Більш того, лозунг «Європа регіонів» не тільки залишається на порядку денному Ради Європи та Європейського Союзу, а й набуває все більшого значення в умовах децентралізації та деконцентрації державного управління

Ступінь наукової розробки теми. Проблематика міжнародних стандартів місцевого самоврядування є на сьогодні мало досліджуваною темою в вітчизняній юридичній науці конституційного права. Перші та